YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

6 päivänä kesäkuuta 2000 *

Asiassa C-35/98,

jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Staatssecretaris van Financiën

vastaan

B. G. M. Verkooijen

ennakkoratkaisun perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) sekä EY:n perustamissopimuksen 6 ja 52 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 12 ja EY 43 artikla) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida, L. Sevón ja R. Schintgen sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, P. Jann, H. Ragnemalm, M. Wathelet (esittelevä tuomari) ja F. Macken,

julkisasiamies: A. La Pergola,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Verkooijen, edustajanaan asiantuntija F. E. Dekker,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään vs. oikeudellinen neuvonantaja J. G. Lammers,

— Italian hallitus, asiamiehenään valtionasiamies G. De Bellis,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Treasury Solicitor J. E. Collins, avustajanaan barrister R. Singh,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja E. Mennens ja oikeudellisen yksikön virkamies H. Michard,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön eurooppaoikeuden osaston päällikkö M. A. Fierstra; Ranskan hallituksen, asiamiehenään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiainsihteeri S. Seam; Italian hallituksen, asiamiehenään G. De Bellis; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään J. E. Collins, avustajanaan R. Singh; ja komission, asiamiehinään E. Mennens ja H. Michard, 23.3.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.6.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon 17.9.1999 annetun määräyksen suullisen käsittelyn aloittamisesta uudelleen,

kuultuaan Verkooijenin, edustajanaan F. E. Dekker; Alankomaiden hallituksen, asiamiehenään M. A. Fierstra; Ranskan hallituksen, asiamiehenään S. Seam; Italian hallituksen, asiamiehenään G. De Bellis; Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen, asiamiehenään J. E. Collins, avustajanaan R. Singh; ja komission, asiamiehinään E. Mennens ja H. Michard, 30.11.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.12.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Hoge Raad der Nederlanden on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 11.2.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 13.2.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) sekä EY:n perustamissopimuksen 6 ja 52 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 12 ja EY 43 artikla) tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty Staatssecretaris van Financiënin (Alankomaiden valtiovarainministeriön valtiosihteeri) ja Alankomaiden kansalaisen B. G. M. Verkooijenin välisessä riita-asiassa, joka koskee sitä, että Verkooijenille ei myönnetty vapautusta tuloverosta sellaisten osinkojen osalta, jotka hän sai yhtiöltä, jonka kotipaikka on muussa jäsenvaltiossa kuin Alankomaiden kuningaskunnassa.

Asiaa koskevat kansalliset oikeussäännöt

3 Pääasian tosiseikkojen tapahtuessa tuloverosta säädettiin Alankomaissa vuoden 1964 Wet op de inkomstenbelastingilla (vuoden 1964 tuloverolaki, sellaisena kuin se oli voimassa ennen vuotta 1997; jäljempänä tuloverolaki).

4 Tuloverolain 24 §:n mukaan pääomatuloista, osingot ja muut osakkeiden perusteella saadut tulot mukaan lukien, on maksettava tuloveroa. Verovelvollisen, joka tekee veroilmoituksen Alankomaissa tuloistaan, on siis sisällytettävä saadut osingot pääomatuloina verotettavaan tuloon.

5 Ainoastaan luonnolliset henkilöt ovat Alankomaissa tuloverovelvollisia (inkomstenbelasting), joten käsiteltävänä oleva asia koskee ainoastaan osingonjakoa luonnollisille henkilöille.

6 Kun yhtiöt, joiden kotipaikka on Alankomaissa, jakavat osinkoja, osingoista on pidätettävä tulon lähteellä tulovero, jota kutsutaan osinkoveroksi. Osinkoveron pidättämisen yksityiskohdista on säädetty vuoden 1965 Wet op de dividendbelastingin (vuoden 1965 osinkoverolaki, Stbl. 1965, s. 621; jäljempänä osinkoverolaki) 1 §:n 1 momentissa seuraavaa:

"Se, joka suoraan tai todistusten perusteella saa tuloja Alankomaissa kotipaikan omaavan osakeyhtiön, rajavastuuyhtiön, avoimen kommandiittiyhtiön tai muun sellaisen yhtiön, jonka oma pääoma kokonaan tai osaksi jakautuu osakkeisiin tai yhtiöosuuksiin, osakkeista, yhtiöosuuksista, voitto-osuuteen oikeuttavista osuuksista tai voitto-osuuteen oikeuttavasta lainasta, on velvollinen maksamaan välittömänä verona osinkoveroa."

7 Osinkovero voi olla lopullinen vero. Näin on esimerkiksi silloin, jos yhtiö, jonka kotipaikka on Alankomaissa, maksaa osinkoa henkilölle, joka ei ole Alankomaissa tuloverovelvollinen.

8 Jos taas osinkoja maksetaan henkilölle, joka on Alankomaissa tuloverovelvollinen, osinkovero on tuloverolain 63 §:n 1 momentin mukainen tuloveron ennakonpidätys (voorheffing). Algemene wet inzake rijksbelastingenin (yleinen valtionverolaki) 15 §:n mukaan tämä ennakonpidätys vähennetään kokonaistu-

loista kannettavasta verosta kokonaistuloista kannettavaa tuloveroa määrättäessä.

9 Tuloverolain 47b §:ssä osinkotulot vapautetaan tiettyyn määrään asti tuloverosta. Tätä vapautusta sovelletaan sellaisista osakkeista tai yhtiöosuuksista, joista on pidätetty Alankomaiden osinkovero, saatuun tuloon, jolla osinkoverolain 1 §:n 1 momentin mukaan tarkoitetaan sellaisten yhtiöiden, joiden kotipaikka on Alankomaissa, osakkeista tai yhtiöosuuksista saatua tuloa. Vapautus koski alun perin osinkotuloja 500 Alankomaiden guldenin (NLG) määrään asti, mutta rajaa korotettiin 1 000 NLG:iin (naimisissa olevilla henkilöillä rajana on 2 000 NLG) 6.9.1985 annetulla lailla (Stbl. 1985, s. 504).

10 Tuloverolain 47b §:ssä säädettiin pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana seuraavaa:

"1. Osinkojen verovapautus koskee osakkeista tai yhtiöosuuksista saatua tuloa, joka otetaan tulona huomioon bruttotuloja määritettäessä ja josta on pidätetty osinkovero tai josta ei ole pidätetty osinkoveroa vuoden 1965 Wet op de dividendbelastingin 4 §:n 1 momentin nojalla. Osingot vapautetaan verosta 1 000 NLG:n määrään asti kuitenkin niin, että määrä ei voi ylittää edellä tarkoitetun tulon määrää, josta on vähennetty siihen liittyvät muut kulut kuin lainojen korot ja lainoihin liittyvät kulut.

— —

3. 1 ja 2 momentissa mainittu 1 000 NLG:n määrä korotetaan 2 000 NGL:n määrään sellaisen verovelvollisen osalta, jolta kannetaan veroa 5 §:n 1 momentissa tarkoitetuista puolison tuloeristä."

11 Tämän säännöksen syntyhistoriasta ilmenee, että osinkojen verovapautuksella (ja sen rajoittamisella osinkoihin, joita jakavat yhtiöt, joiden kotipaikka on Alankomaissa) on kaksi tavoitetta: ensinnäkin verovapautus luotiin keinoksi, jolla pyrittiin lisäämään yritysten oman pääoman osuutta ja herättämään yksityisten kiinnostusta alankomaalaisten yhtiöiden osakkeisiin; toisaalta verovapautuksen tavoitteena oli erityisesti piensijoittajien suhteen kompensoida tietyssä määrin sitä kaksinkertaista verotusta, joka johtuu Alankomaiden verojärjestelmässä veron kantamisesta sekä yhtiöiden liikevoitosta että yksityisen osakkeenomistajan näiden yhtiöiden jakamista osingoista saamasta tulosta.

Pääasia

12 Vuonna 1991 Verkooijen asui Alankomaissa ja työskenteli siellä Fina Nederland BV -nimisessä yhtiössä, jonka toimialana on öljytuotteiden jakelu ja jossa määräysvalta on välillisesti pörssissä noteeratulla Petrofina NV -nimisellä osakeyhtiöllä, jonka kotipaikka on Belgiassa.

13 Verkooijen sai Petrofina NV:n osakkeita konsernin kaikille työntekijöille avoimen henkilöstörahaston (werknemersspaarplan) perusteella. Nämä osakkeet oikeuttivat vuonna 1991 osinkoon, jonka määrä Alankomaiden guldeneiksi muutettuna oli noin 2 337 NLG:a ja josta pidätettiin Belgiassa 25 prosentin lähdevero. Vuoden 1991 Alankomaiden tuloveroilmoituksessaan Verkooijen sisällytti tämän osingon verotettaviin tuloihinsa.

14 Verkooijenin tuloverotuksessa veroviranomainen ei vapauttanut osinkoja verosta, sillä se katsoi, että Verkooijenilla ei ollut tähän oikeutta, koska hänen Petrofina NV:ltä saamistaan osingoista ei ollut pidätetty Alankomaiden osinkoveroa. Verkooijenin vuoden 1991 verolippuun, joka koski tuloveroa ja yleiseen sosiaalivakuutusjärjestelmään (volksverzekeringen) suoritettavaa maksua, oli tästä syystä merkitty verotettavaksi tuloksi 166 697 NLG, johon sisältyivät Petrofinan maksamat osingot kokonaisuudessaan.

15 Verkooijen teki tästä verolipusta oikaisuvaatimuksen, jossa hän vaati, että hänen saamansa osingot olisi pitänyt vapauttaa tuloverosta 2 000 NLG:n määrään asti (Verkooijen oli naimisissa) tuloverolain 47b:n 1 ja 3 momentin mukaisesti.

16 Kun veroviranomainen hylkäsi oikaisuvaatimuksen, Verkooijen valitti tästä päätöksestä Gerechtshof te 's-Gravenhageen. Gerechtshof te 's-Gravenhage katsoi, että osinkojen verovapautuksen kohdistaminen ainoastaan tuloihin, jotka on saatu osakkeista ja yhtiöosuuksista, joista on pidätetty Alankomaiden osinkovero, oli ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 52 artiklan ja EY:n perustamissopimuksen 58 artiklan (josta on tullut EY 48 artikla) sekä direktiivin 88/361/ETY kanssa. Gerechtshof te 's-Gravenhage kumosi tämän vuoksi veroviranomaisen päätöksen ja muutti verolippua niin, että vero laskettiin 164 697 NLG:n määräisen verotettavan tulon perusteella.

17 Staatssecretaris van Financiën teki kassaatiovalituksen Gerechtshof te 's-Gravenhagen tuomiosta ennakkoratkaisupyynnön esittäneeseen tuomioistuimeen.

Tämän asian kannalta merkitykselliset yhteisön oikeuden säännökset

18 Pääasian taustalla olevat tosiseikat tapahtuivat ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa, joten pääasian tosiseikkojen tapahtuessa pääomien vapaaseen liikkuvuuteen sovellettava perustamissopimuksen määräys oli ETY:n perustamissopimuksen 67 artikla (kumottu Amsterdamin sopimuksella). Kyseisessä artiklassa määrättiin seuraavaa:

"Siltä osin kuin yhteismarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta on tarpeen, jäsenvaltiot poistavat asteittain siirtymäkauden aikana väliltään kaikki jäsenvaltiossa asuville kuuluvien pääomien liikkeiden rajoitukset sekä kaiken osapuolten kansalaisuuteen, asuinpaikkaan tai pääoman sijoituspaikkaan perustuvan syrjinnän."

19 Tämä määräys on pantu täytäntöön useilla direktiiveillä, joista yksi on direktiivi 88/361/ETY, jota sovellettiin pääasian tosiseikkojen tapahtuessa.

20 Tämän direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on poistettava jäsenvaltioissa asuvien henkilöiden välisiä pääomanliikkeitä koskevat rajoitukset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta jäljempänä olevien säännösten soveltamista. Tämän direktiivin täytäntöönpanon helpottamiseksi pääomanliikkeet luokitellaan liitteessä I olevan nimikkeistön mukaisesti."

21 Direktiivin 88/361/ETY liitteessä I lueteltuja pääomanliikkeitä ovat muun muassa seuraavat:

"I Suorat sijoitukset

— —

2. Osallistuminen uuteen tai olemassa olevaan yritykseen pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi

— —

III Toimet, jotka koskevat pääomamarkkinoilla tavanomaisesti kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita (jotka eivät sisälly I, IV tai V kohtaan)

— —

A. Arvopaperikauppa pääomamarkkinoilla

— —

2. Kotimaassa asuvan ulkomaisten pörssiarvopapereiden hankinnat

— — "

22 Liitteen I johdanto-osan viimeisessä kohdassa täsmennetään, että luettelo pääomanliikkeistä ei ole tyhjentävä, seuraavasti:

"Tässä nimikkeistössä ei luetella kaikkia pääomanliikkeinä pidettäviä toimia ja siksi siihen on sisällytetty otsikko XIII F. 'Muut pääomanliikkeet — sekalaiset'. Tämän vuoksi sitä ei tule tulkita tavalla, joka rajoittaisi tämän direktiivin 1 artiklassa ilmaistun pääomanliikkeiden täydellisen vapauttamisen periaatteen soveltamista."

23 Direktiivin 88/361/ETY 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on saatettava voimaan tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 1990. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä. Jäsenvaltioiden on myös annettava tiedoksi mahdolliset uudet toimenpiteet tai liitteessä I lueteltuja pääomanliikkeitä koskevien säännösten muutokset niiden voimaantuloon mennessä."

Ennakkoratkaisukysymykset

24 Tässä tilanteessa Hoge Raad der Nederlanden päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1 Onko direktiivin 88/361/ETY 1 artiklan 1 kohtaa ja direktiivin liitteessä I olevaa I kohdan 2 alakohtaa tulkittava siten, että direktiivin 6 artiklan 1 kohdan nojalla on kielletty 1.7.1990 lukien sellainen jäsenvaltion tuloverolainsäädännöstä johtuva rajoitus, jonka mukaan osingot vapautetaan tiettyyn määrään asti osakkeenomistajien tuloverosta mutta jonka mukaan verosta vapautetaan ainoastaan sellaiset osingot, joita yhtiöt, joiden kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, maksavat?

2 Jos vastaus ensimmäiseen kysymykseen on kieltävä, onko EY:n perustamissopimuksen 6 ja/tai 52 artiklaa tulkittava siten, että ensimmäisessä kysymyksessä tarkoitetun kaltainen rajoitus on niiden kanssa ristiriidassa?

3 Onko edellisiin kysymyksiin annettavien vastausten kannalta merkitystä sillä, vaatiiko tällaisen verovapautussäännöksen soveltamista tavallinen osakkeenomistaja vai (tytäryhtiön) työntekijä, jolla on kyseiset osakkeet henkilöstörahaston (werknemersspaarplan) perusteella?"

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

25 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii ensimmäisellä kysymyksellään selvittämään, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion säännös, jonka mukaan edellytyksenä sille, että osakkeenomistajina oleville luonnollisille henkilöille maksettavat osingot vapautetaan tuloverosta, on se, että osingot maksaa yhtiö, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, ristiriidassa direktiivin 88/361/ETY 1 artiklan 1 kohdan kanssa.

26 Ensimmäiseksi on tutkittava, kuuluuko se, että tietyssä jäsenvaltiossa asuva tämän jäsenvaltion kansalainen saa osinkoja yhtiöltä, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, direktiivin 88/361/ETY soveltamisalaan, jolla pannaan täytäntöön perustamissopimuksen 67 artiklaa.

27 Vaikka perustamissopimuksessa ei määritellä pääomanliikkeiden käsitettä, direktiivin 88/361/ETY liitteessä I on luettelo, joka ei ole tyhjentävä, direktiivin 1 artiklassa tarkoitetuista pääomanliikkeinä pidettävistä toimista.

28 Vaikka osinkojen saamista ei ole nimenomaisesti mainittu "pääomanliikkeenä" direktiivin 88/361/ETY liitteenä olevassa nimikkeistössä, osinkojen saamisen välttämättömänä edellytyksenä kuitenkin on nimikkeistön I kohdan 2 alakohdassa tarkoitettu osallistuminen uuteen tai olemassa olevaan yritykseen.

29 Lisäksi on todettava, että sikäli kuin pääasian oikeudenkäynnissä kyseessä olevan osinkoja jakavan yhtiön kotipaikka on muussa jäsenvaltiossa kuin Alankomaiden kuningaskunnassa ja tämä yhtiö on noteerattu pörssissä, sitä, että Alankomaiden kansalainen saa osinkoa tältä yhtiöltä, voidaan myös pitää nimikkeistön III. A kohdan 2 alakohdassa tarkoitettuna "Kotimaassa asuvan ulkomaisten pörssiarvopapereiden hankintana", kuten Verkooijen, Yhdistyneen kuningas-

kunnan hallitus ja komissio ovat väittäneet. Tällainen toimi liittyy siten erottamattomasti pääomanliikkeisiin.

30 Näin ollen se, että tietyssä jäsenvaltiossa asuva tämän jäsenvaltion kansalainen saa osinkoa yhtiöltä, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, kuuluu direktiivin 88/361/ETY soveltamisalaan.

31 Toiseksi on tutkittava, onko se, että jäsenvaltio ei vapauta osakkeita verosta, jos verovelvollinen saa osinkoja yhtiöltä, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, direktiivin 88/361/ETY 1 artiklassa tarkoitettu pääomanliikkeitä koskeva rajoitus.

32 Aluksi on todettava, että vaikka välitön verotus kuuluu jäsenvaltioiden toimivaltaan, jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä tätä toimivaltaansa yhteisön oikeutta noudattaen (asia C-80/94, Wielockx, tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2493, 16 kohta; asia C-264/96, ICI, tuomio 16.7.1998, Kok. 1998, s. I-4695, 19 kohta ja asia C-311/97, Royal Bank of Scotland, tuomio 29.4.1999, Kok. 1999, s. I-2651, 19 kohta).

33 Toisaalta direktiivillä 88/361/ETY, joka oli voimassa pääasian tosiseikkojen tapahtuessa, pääomanliikkeet vapautettiin täydellisesti, ja direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltiot velvoitettiin poistamaan kaikki pääomanliikkeitä koskevat rajoitukset. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut yhdistetyissä asioissa C-358/93 ja C-416/93, Bordessa ym., 23.2.1995 antamassaan tuomiossa (Kok. 1995, s. I-361, 33 kohta), että tällä säännöksellä on välitön oikeusvaikutus.

34 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta säännöksestä seuraa, etteivät Alankomaissa asuvat jonkin jäsenvaltion kansalaiset halua sijoittaa pääomiaan yhtiöihin, joiden kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa. Tämän säännöksen syntyhistoriasta ilmenee sitä paitsi selvästi, että osinkojen verovapautuksella ja sillä, että verosta vapautetaan ainoastaan sellaiset osingot, jotka jakaa yhtiö, jonka kotipaikka on Alankomaissa, pyrittiin nimenomaan edistämään yksityisten sijoituksia yhtiöihin, joiden kotipaikka on Alankomaissa, näiden yhtiöiden oman pääoman kasvattamiseksi.

35 Lisäksi tällaisella säännöksellä rajoitetaan sellaisten yhtiöiden, joiden kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, mahdollisuuksia kerätä pääomaa Alankomaissa, kun näiden yhtiöiden Alankomaissa asuville henkilöille maksamia osinkoja kohdellaan verotuksessa epäedullisemmin kuin osinkoja, joita jakavat yhtiöt, joiden kotipaikka on Alankomaissa, minkä vuoksi niiden osakkeet tai yhtiöosuudet eivät ole Alankomaissa asuvien sijoittajien kannalta yhtä houkuttelevia kuin sellaisten yhtiöiden osakkeet tai yhtiöosuudet, joiden kotipaikka on Alankomaissa.

36 Näin ollen on todettava, että kyseessä on direktiivin 88/361/ETY 1 artiklassa kielletty pääomanliikkeitä koskeva rajoitus, jos osakkeenomistajana olevan luonnollisen henkilön tuloverotukseen liittyvän veroedun, kuten osinkojen verovapautuksen, saamisen edellytykseksi asetetaan se, että osakkeita maksavan yhtiön kotipaikan on oltava kyseisessä jäsenvaltiossa.

37 Yhteisöjen tuomioistuimessa huomautuksia esittäneet jäsenvaltioiden hallitukset ovat väittäneet, että vaikka osinkojen verovapautuksen kaltaisen kansallisen säännöksen katsottaisiin olevan direktiivin 88/361/ETY 1 artiklassa tarkoitettu rajoitus, pääasian tosiseikkojen tapahtuessa voimassa olleen yhteisön oikeuden tulkitsemiseksi on otettava huomioon 1.1.1994 voimaan tullut yhteisön säännöstö ja erityisesti EY:n perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohta (josta on tullut EY 58 artiklan 1 kohdan a alakohta).

38 Alankomaiden hallitus toteaa ensinnäkin, että kyseisellä määräyksellä tunnustetaan, poikkeuksena EY:n perustamissopimuksen 73 b artiklassa (josta on tullut EY 56 artikla) olevasta kiellosta rajoittaa pääomanliikkeitä, jäsenvaltioilla olevan oikeus soveltaa niitä verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella. Alankomaiden hallituksen mukaan Euroopan unionista tehdyn sopimuksen sisältävän päätösasiakirjan liitteenä olevasta julistuksesta N:o 7 seuraa, että perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohdassa sallitaan se, että verovelvollisia kohdellaan edelleen eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella ennen sopimuksen voimaantuloa voimassa olleen jäsenvaltioiden verolainsäädännön säännösten mukaisesti.

39 Alankomaiden hallitus ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus katsovat edelleen, että EY:n perustamissopimuksen 73 b — 73 g artiklaa (EY:n perustamissopimuksen 73 c artiklasta on tullut EY 57 artikla, EY:n perustamissopimuksen 73 e artikla on kumottu Amsterdamin sopimuksella ja EY:n perustamissopimuksen 73 f ja 73 g artiklasta on tullut EY 59 ja EY 60 artikla), joista on sovittu Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa, on pidettävä yhtenä vaiheena pääomanliikkeiden vapauttamisprosessissa tai niiden on vähintäänkin katsottava vahvistavan aikaisemman oikeustilan "konstitutionalisoimalla" tai "kodifioimalla" olemassa olevat periaatteet; ne eivät saa merkitä askelta taaksepäin.

40 Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohdan mukainen jäsenvaltioiden mahdollisuus soveltaa niitä kansallisen verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella, oli näin ollen olemassa ennen tämän määräyksen voimaantuloa ja myös direktiivin 88/361/ETY voimassa ollessa.

41 Näiden hallitusten mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltainen säännös, jonka mukaan osinkojen verovapautuksen saamisessa verovelvollisia, jotka eivät ole

samassa tilanteessa heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella, kohdellaan eri tavoin, ei ole yhteisön oikeuden vastainen.

42 Koska pääasian tosiseikat ovat tapahtuneet ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa, on tältä osin tutkittava pelkästään, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen säännös yhteensopiva ETY:n perustamissopimuksen määräysten ja direktiivin 88/361/ETY säännösten kanssa.

43 On todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on jo hyväksynyt perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisen jäsenvaltioiden mahdollisuuden soveltaa niitä verolainsäädäntönsä säännöksiä, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin heidän asuinpaikkansa tai heidän pääomansa sijoituspaikan perusteella. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jo ennen perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohdan voimaantuloa tässä artiklassa tarkoitetut jäsenvaltion verolainsäädännön säännökset, joiden mukaan verovelvollisia kohdellaan eri tavoin muun muassa heidän asuinpaikkansa perusteella, voivat olla yhteisön oikeuden mukaisia, jos niitä sovelletaan objektiivisesti katsoen erilaisiin tilanteisiin (ks. erityisesti asia C-279/93, Schumacker, tuomio 14.2.1995, Kok. 1995, s. I-225) tai jos ne olivat perusteltuja yleisen edun mukaisten pakottavien syiden ja erityisesti verojärjestelmän johdonmukaisuuden vuoksi (asia C-204/90, Bachmann, tuomio 28.1.1992, Kok. 1992, s. I-249 ja asia C-300/90, komissio v. Belgia, tuomio 28.1.1992, Kok. 1992, s. I-305).

44 Joka tapauksessa perustamissopimuksen 73 d artiklan 3 kohdassa määrätään, että perustamissopimuksen 73 d artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetut jäsenvaltion säännökset eivät saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään taikka 73 b artiklassa tarkoitetun pääomien ja maksujen vapaan liikkuvuuden peiteltyä rajoittamista.

45 Lisäksi väite, jonka mukaan perustamissopimuksen 73 d artiklan 3 kohdassa mainitut "toimenpiteet ja menettelyt" eivät tarkoittaisi 1 kohdan a alakohtaa, jossa käytetään termiä "säännökset", on perusteeton. Sen lisäksi, että "toi-

menpiteitä" ja "säännöksiä" on vaikea erottaa toisistaan, termejä "toimenpiteet ja menettelyt" ei käytetä 2 kohdassa lainkaan, vaikka 73 d artiklan 3 kohdassa viitataan nimenomaisesti tähän kohtaan.

46 Näin ollen on tutkittava, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen säännöksen sisältämä pääomanliikkeiden rajoitus perusteltavissa objektiivisesti yleisen edun mukaisella pakottavalla syyllä.

47 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on ensinnäkin väittänyt, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen säännös on perusteltu, koska tavoitteena oli jäsenvaltion talouden edistäminen kannustamalla yksityisiä sijoittamaan yhtiöihin, joiden kotipaikka on Alankomaissa.

48 Tältä osin riittää, kun huomautetaan, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan puhtaasti taloudellista tavoitetta ei voida pitää yleisen edun mukaisena pakottavana syynä, jonka vuoksi perustamissopimuksessa taatun vapaan liikkuvuuden perustavanlaatuisen periaatteen rajoittaminen voisi olla perusteltua (asia C-120/95, Decker, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1831, 39 kohta ja asia C-158/96, Kohll, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1931, 41 kohta).

49 Toiseksi kaikki huomautuksia esittäneet hallitukset ovat katsoneet, että osinkojen verovapautuksen rajoittaminen koskemaan ainoastaan sellaisten yhtiöiden jakamia osinkoja, joiden kotipaikka on Alankomaissa, on perusteltua Alankomaiden verojärjestelmän johdonmukaisuuden säilyttämiseksi.

50 Näiden hallitusten mukaan osinkojen verovapautuksella pyritään lieventämään sen — taloudellisesta näkökulmasta — kaksinkertaisen verotuksen vaikutuksia, joka aiheutuu yhtiön liikevoiton verottamisesta yhtiöverona ja osakkeenomistajana olevan luonnollisen henkilön osinkojen muodossa saaman saman voiton verottamisesta tuloverona.

51 Osinkojen verovapautus koskee vain verovelvollisia, jotka saavat osinkoja yhtiöiltä, joiden kotipaikka on Alankomaissa, sillä ainoastaan näiden yhtiöiden liikevoittoa verotetaan Alankomaissa. Kun osinkoja jakavan yhtiön kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, liikevoittoa verotetaan kyseisessä jäsenvaltiossa, jolloin näiden hallitusten mukaan Alankomaissa ei ole kaksinkertaista verotusta, jota pitäisi kompensoida.

52 Suullisessa käsittelyssä Alankomaiden hallitus katsoi myös, että muun jäsenvaltion kuin Alankomaiden veroviranomaisten yhtiöiden liikevoitoista kantamaa veroa ei voida kompensoida myöntämällä osinkojen verovapautus Alankomaissa asuville näiden yhtiöiden osakkeenomistajina oleville henkilöille, sillä tämä johtaisi automaattisesti siihen, että Alankomaiden verottaja menettäisi verotuloja, koska se ei kanna veroa osinkoja jakavien yhtiöiden liikevoitoista.

53 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus totesi vastaavasti, että jos Alankomaiden veroviranomaisten pitäisi myöntää verovapautus osingoille, jotka ovat peräisin yhtiöltä, jonka kotipaikka ei ole Alankomaissa, näistä osingoista ei maksettaisi Alankomaissa lainkaan veroa.

54 Alankomaiden hallitus lisäsi vielä, että jos osinkojen verovapautus koskisi verovelvollisia, jotka omistavat osakkeita yhtiöissä, joiden kotipaikka on toisessa

jäsenvaltiossa, nämä saisivat kaksinkertaisen edun, koska he hyötyisivät verovähennyksistä sekä siinä jäsenvaltiossa, jossa osinko maksetaan, että siinä jäsenvaltiossa, jossa osinko saadaan, eli Alankomaissa.

55 Näitä väitteitä ei voida hyväksyä.

56 Alankomaiden verojärjestelmän johdonmukaisuuden säilyttämistarpeesta on todettava, että vaikka yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että verojärjestelmän johdonmukaisuuden varmistamisella voidaan perustella perustavanlaatuisia vapauksia rajoittavia säännöksiä (em. asiat Bachmann ja komissio v. Belgia), tilanne ei tässä tapauksessa kuitenkaan ole tällainen.

57 Edellä mainituissa asioissa Bachmann ja komissio vastaan Belgia tietyn, yhden ja saman verovelvollisen kohdalla veroedun saamisen ja tätä etua kompensoivan, saman verojärjestelmän puitteissa kannetun veron välillä oli suora yhteys. Näissä asioissa oli kyse vakuutusmaksujen vähennysoikeuden ja vakuutusyhtiöiden eläke- ja henkivakuutussopimusten mukaisesti maksamien määrien veronalaisuuden välisestä yhteydestä, joka oli säilytettävä kyseessä olleen verojärjestelmän johdonmukaisuuden säilyttämiseksi.

58 Tämänkaltaista suoraa yhteyttä ei käsiteltävänä olevassa asiassa kuitenkaan ole Alankomaissa asuvia osakkeenomistajia koskevan osinkojen tuloverosta vapauttamisen ja muissa jäsenvaltioissa kotipaikan omaavien yhtiöiden liike-

voittojen verotuksen välillä. Kyseessä on kaksi erillistä, eri verovelvollisilta kannettavaa veroa.

59 Väitteistä, joiden mukaan Alankomaiden kuningaskunnalle aiheutuu tulonmenetyksiä siitä, että Alankomaissa asuville henkilöille, jotka omistavat sellaisten yhtiöiden osakkeita, joiden kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, myönnetään osinkoja koskeva verovapautus, on riittävää todeta, että verotulojen vähentymistä ei voida pitää yleisen edun mukaisena pakottavana syynä, jolla voitaisiin perustella toimenpide, joka lähtökohtaisesti rajoittaa perustavanlaatuista vapautta (ks. vastaavasti perustamissopimuksen 52 artiklan osalta em. asia ICI, tuomion 28 kohta).

60 Tämän tuomion 53 kohdassa mainitun Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen väitteen osalta on todettava, että Alankomaissa asuvan luonnollisen henkilön sellaisten yhtiöiden osakkeista tai yhtiöosuuksista saamia tuloja, joiden kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, ei systemaattisesti vapauteta Alankomaiden verosta osinkojen verovapautuksella. Näin olisi ainoastaan, jos Alankomaissa tuloverovelvollinen osakkeenomistaja olisi saanut toisessa jäsenvaltiossa kotipaikan omaavalta yhtiöltä osinkoja määrän, joka ei mahdollisen valuuttakurssimuunnoksen jälkeen ylitä verosta vapautettavaa 1 000 tai 2 000 NLG:n määrää, minkä vuoksi verovelvollinen olisi samassa asemassa kuin jos hän olisi saanut osinkoja yhtiöiltä, joiden kotipaikka on Alankomaissa.

61 Väitteestä, joka koskee sitä, että verovelvolliset, jotka Alankomaissa saavat osinkoja yhtiöiltä, joiden kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, saisivat veroetua, on riittävää todeta, että vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että epäedullista ja perustavanlaatuisen vapauden vastaista verokohtelua ei voida perustella muilla veroeduilla, vaikka tällaisia etuja olisikin olemassa (ks. vastaavasti perustamissopimuksen 52 artiklan osalta asia 270/83, komissio v. Ranska, tuomio 28.1.1986, Kok. 1986, s. 273, 21 kohta; asia C-107/94, Asscher, tuomio 27.6.1996, Kok. 1996, s. I-3089, 53 kohta ja asia C-307/97, Saint-Gobain ZN, tuomio 21.9.1999, Kok. 1999, s. I-6161, 54 kohta; ks. perus-

tamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) osalta asia C-294/97, Eurowings Luftverkehrs, tuomio 26.10.1999, Kok. 1999, s. I-7447, 44 kohta).

62 Ensimmäiseen kysymykseen on siten vastattava, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion säännös, jonka mukaan edellytyksenä sille, että osakkeenomistajina oleville luonnollisille henkilöille maksettavat osingot vapautetaan tuloverosta, on se, että osingot maksaa yhtiö, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, on ristiriidassa direktiivin 88/361/ETY 1 artiklan 1 kohdan kanssa.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

63 Ensimmäiseen kysymykseen annetun vastauksen vuoksi toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

64 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään, onko ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen kannalta

merkitystä sillä, vaatiiko tällaisen verovapautuksen soveltamista tavallinen osakkeenomistaja vai työntekijä, jolla on osinkoihin oikeuttaneet osakkeet henkilöstörahaston perusteella.

65 Tältä osin kaikki huomautuksia esittäneet osapuolet ovat katsoneet, että kahteen ensimmäiseen kysymykseen annettavan vastauksen kannalta ei ole merkitystä sillä, vaatiiko osinkojen verovapautuksen kaltaisen veroedun soveltamista tavallinen osakkeenomistaja vai työntekijä, joka on saanut osinkoihin oikeuttaneet osakkeet henkilöstörahaston (werknemersspaarplan) perusteella.

66 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa jäsenvaltion säännöksessä oleva osinkojen verovapautus ei koske Alankomaissa tuloverovelvollisen saamia sellaisia osinkoja, jotka jakaa yhtiö, jonka kotipaikka on toisessa jäsenvaltiossa, riippumatta siitä, onko verovelvollinen tavallinen osakkeenomistaja vai työntekijä, joka on saanut osakkeensa henkilöstörahaston perusteella.

67 Koska ensimmäiseen kysymykseen vastattiin, että tällainen säännös rajoittaa pääomien vapaata liikkuvuutta yhteisön oikeuden vastaisesti riippumatta osakkeenomistajan henkilöstä, kolmanteen kysymykseen on vastattava, että tältä osin ei ole merkitystä sillä, vaatiiko tällaisen verovapautuksen soveltamista tavallinen osakkeenomistaja vai työntekijä, jolla on osinkoihin oikeuttaneet osakkeet henkilöstörahaston perusteella.

Oikeudenkäyntikulut

68 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Alankomaiden, Ranskan, Italian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Hoge Raad der Nederlandenin 11.2.1998 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Pääasiassa kyseessä olevan kaltainen jäsenvaltion säännös, jonka mukaan edellytyksenä sille, että osakkeenomistajina oleville luonnollisille henkilöille maksettavat osingot vapautetaan tuloverosta, on se, että osingot maksaa yhtiö, jonka kotipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa, on ristiriidassa perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY 1 artiklan 1 kohdan kanssa.

Tämän kannalta ei ole merkitystä sillä, vaatiiko tällaisen verovapautuksen soveltamista tavallinen osakkeenomistaja vai työntekijä, jolla on osinkoihin oikeuttaneet osakkeet henkilöstörahaston perusteella.

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Sevón

Schintgen Kapteyn

Gulmann Puissochet Jann

Ragnemalm Wathelet Macken

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä kesäkuuta 2000.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti